Demistificarea reportajului literar. O abordare pragmatică a binomului literatură – jurnalism

Marius-Adrian HAZAPARU*

Key-words: *Literature, journalism, reportage, analysis, pragmatics*

„Am detestat întotdeauna expresia de «reportaj literar». Nu vreau să aud de ea, definitiv! Nu recunosc decât reportajul, ca atare" (Turconi 1996: 197). Aceasta este probabil ultima apreciere a lui Geo Bogza cu privire la reportaj, notată de Diana Turconi în volumul de dialoguri avute cu reporterul şi scriitorul român în ultimul său an din viaţă. Ce l-a făcut pe autorul *Cărţii Oltului* să dezavueze sintagma „reportaj literar" merită atenţie, mai ales în contextul în care ea continuă să fie folosită şi astăzi, la mai bine de şase-şapte decenii de când acest tip de scriere era popular printre scriitori şi jurnalişti deopotrivă. De fapt, propunerea în articolul de faţă este o încercare de a demistifica reportajul literar, sugerând, pentru binomul literatură – jurnalism, o abordare care să depăşească limitele impuse de canonul literar şi de stilistica literară şi care să caute răspunsuri pe terenul mai fertil, din acest punct de vedere, al stilisticii funcţionale şi al pragmaticii. Faptul că această expresie este folosită şi astăzi cu referire la texte apărute în varii publicaţii tipărite (ziare sau reviste), ba chiar şi în mediul online, comportă riscul perpetuării şi generalizării unei confuzii terminologice, alimentând o dezbatere practic inexistentă. Aşadar câteva întrebări de cercetare trebuie să însoţească în mod obligatoriu demersul de faţă: la ce perioadă ne referim atunci când vorbim de reportajul literar? La ce arie disciplinară ne referim? La ce set de practici ne raportăm în analiza unui asemenea text: literare sau jurnalistice? Care sunt atributele discursive predominante analizabile într-un astfel de text?

„Întâlnirile" dintre jurnalism şi literatură nu reprezintă o noutate. Dimpotrivă. Din perspectivă istorică, până la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, jurnaliştii şi literaţii erau, foarte adesea, confundaţi (Mollier 2000: 82). Marile ziare căutau să „înroleze" în redacţii scriitori, iar numeroşi editori adăugau pe frontispiciul gazetelor deţinute şi eticheta de „literar(ă)", publicând interviuri sau relatări de la evenimentele literare ale perioadei sau recenzând cărţile scriitorilor la modă. Cum era de aşteptat, scriitorii care-şi câştigau traiul lucrând la ziar au adus cu sine şi un fel de a scrie care era propriu literaturii, uzând de figurile de stil şi tehnici de compoziţie specifice până atunci doar acesteia. În aceste circumstanţe, ameninţarea contaminării literaturii cu elemente jurnalistice a stârnit un curent reacţionar care i-a vizat în primul rând pe jurnalişti, pe cei care se ocupau cu

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, România.

„Philologica Jassyensia", An X, Nr. 1 (19), 2014, Supliment, p. 541–548.

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)

redactarea de ştiri, scrierea de cronici literare ori cronici de teatru, dar şi pe cei care utilizau gazetele ca platforme de lansare în lumea literară sau politică. Celebră pentru sfârşitul acelui veac este o întrebare formulată de scriitorul irlandez Oscar Wilde în *The Critic as Artist: with some remarks upon the importance of doing nothing*: „Dar care este diferenţa dintre jurnalism şi literatură? Oh! Jurnalismul e ilizibil, iar literatură nu mai citeşte nimeni. Asta-i tot!" (Wilde 2007: 65). Şi în Franţa climatul era acelaşi: scriitorul Stéphane Mallarmé condamna limbajul presei pentru banalitatea sa, considerându-l o ameninţare la adresa literaturii „de calitate", reprezentată de proza şi poezia care ar fi trebuit să fie ferite de limbajul vulgar al relatărilor jurnalistice. În spaţiul românesc, preocupările pentru delimitarea stilului beletristic de un stil al presei şi dezbaterea cu privire la intersectările dintre literatură şi jurnalism au apărut ceva mai târziu, în perioada interbelică, prioritare fiind până atunci alte aspecte, precum crearea unei limbi unitare, apariţia presei în limba română, Unirea Principatelor de la 1859, Războiul de Independenţă din 1877-1878 şi, la începutul secolului următor, Marea Unire din 1918. De altfel, până în 1919, „România n-a putut avea decât în mică măsură un corp de gazetari profesionişti. Mai precis, elita jurnalistică se suprapunea elitei literare şi, uneori, politice" (Ciobotea 2006: 43). În perioada interbelică se consolidează o generaţie puternică de reporteri (Brunea-Fox, Bogza, Sahia, Cernea, Nicolescu ş.a.) care au scris reportaj – specie jurnalistică ce avea să detroneze, din punctul de vedere al preferinţelor cititorului de gazetă, romanul-foileton. Pe fondul acestei schimbări, dezbaterile despre jurnalism se aprind şi la noi. În 1934, Geo Bogza „găzduieşte" în paginile revistei „Vremea" o „anchetă printre scriitorii noştri" despre reportaj. Prin participarea mai multor jurnalişti, printre care N.D. Cocea, F. Aderca, F. Brunea-Fox sau N. Davidescu, dezbaterea a reprezentat o primă încercare de a defini publicistica românească, stabilindu-se în acelaşi timp şi relaţiile genurilor sale cu literatura. Dacă Brunea-Fox a fost considerat „părintele reportajului românesc", şi lui Geo Bogza i se atribuie un rol esenţial în evoluţia reportajului de la noi şi, de altfel, de numele său se leagă şi sintagma „reportaj literar", cea analizată în studiul de faţă:

> Geo Bogza face parte dintre acei puţini scriitori ale căror nume se leagă, într-o literatură, de momentul constituirii genurilor. Dacă, la noi, C. Negruzzi a creat nuvela, dacă N. Filimon este primul romancier adevărat, Geo Bogza e creatorul reportajului modern, practicat, e drept, şi înainte de el, dar aproape totdeauna în forme ziaristice, neridicat, adică, la condiţia literară (Dimisianu 1976: 188).

Autorul *Cărţii Oltului* aduce atât reportajul, cât şi pe autorul său în atenţia criticii literare. Dintre numeroasele observaţii menite să explice diferenţele în reportaj dintre publicistică şi literatură, reţine atenţia cea a lui Tudor Vianu. În opinia sa, reportajul este „acea formă a descrierii şi naraţiunii în legătură cu aspecte ale actualităţii imediate, cu acele manifestări ale vieţii sociale care reclamă o atitudine activă" (Vianu 1976: 168). Cât despre autorul de reportaje, criticul remarca:

> Un scriitor care se deplasează pentru a observa oameni, lucruri şi împrejurări la faţa locului, acela care procedează cu metodele anchetei sociale şi care recompune observaţiile sale nu în sintezele fictive ale fanteziei, ci într-un fel care urmează de aproape configuraţiile realităţii, acest scriitor este un reporter şi opera sa un reportaj, mai ales atunci când scriitorul destinează lucrările sale presei periodice, aceleia care

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)

> atinge un număr mare de cititori şi poate provoca un curent de opinie publică (Vianu 1976: 168-169).

După Geo Bogza, „maestrul absolut al genului la noi” (Creţu 2013), un alt reporter care s-a impus în cultura jurnalistică datorită reportajelor sale literare a fost Cornel Nistorescu, autor, în perioada comunistă, a trei cărţi de reportaje, reeditate recent în volumul subintitulat „nonficţiuni” (*sic!*) – *Reporter la sfârşitul lumii* (1978-1988), apărut la Editura Compania în 2013. Cum condeiul reporterului semăna cu cel al unui autor de opere literare, întrebările legate de literaritatea textelor sale nu l-au ocolit nici pe el – şi, în *Dialog cu Cornel Nistorescu* (Caragea 2000), acesta a explicat:

> Utilizam multe elemente care ţineau de imaginar, de ficţiune. De altfel, cred că aceasta a fost tehnica mea de a-mi scrie prima şi a doua carte – am luat segmente din realitate pe care le-am decupat, le-am încărcat cu semnificaţie şi apoi am construit una cu ele. Nici nu mai ştiu ce e real şi ce nu e din ceea ce am scris. E un fel de literatură de frontieră – americanii o numesc *New Journalism* – care are şi date din realitate, dar şi elemente create în limitele realităţii. Cred că asta singularizează reportajele sau ce-or fi fost textele pe care le-am scris în perioada mea cea mai bună. Toate personajele de acolo există cu adevărat... şi niciunul nu există cu adevărat; toate sunt în viaţă, dar niciunul nu apare chiar aşa. Eu am fost întotdeauna cu un ochi la realitate şi un ochi în vis, cu un ochi în lumea de lângă mine şi cu celălalt, sau măcar cu un colţ al sufletului, agăţat de imaginar. E o perpetuă oscilaţie între lumea adevărată şi o lume potenţială (Caragea 2000: 7-8).

Revenind la sintagma „reportaj literar”, aceasta s-a popularizat în contextul cultural-istoric al plasării jurnalismului în vecinătatea literaturii şi al atribuirii de către critici unui statut superior textului literar în comparaţie cu textul jurnalistic. Altfel spus, în acest raport, beletristica e noţiunea supraordonată, iar publicistica noţiunea subordonată. Acest raport a fost discutat şi de Nicolae Manolescu în „România literară”, criticul vorbind de absorbirea în literar a mai multor categorii de texte (eminamente nonficţionale) care înainte erau considerate paraliteratură – genuri şi specii care „roiau” la frontiera literaturii (Manolescu 2002). Dintre toate speciile presei, reportajul s-a dovedit a fi singura capabilă să „repare” imaginea textului jurnalistic în relaţia cu textul literar, făcându-i-se concesia acceptării în aşa-numita „literatură de frontieră”, o concesie, din punctul nostru de vedere, nenecesară sau, în orice caz, la care astăzi, din perspectiva cercetării, am putea renunţa, întrucât limbajul jurnalistic, încadrat în stilul comunicării publice literare (Dumistrăcel 2006), a acumulat, în ultimele decenii, suficiente trăsături care să permită reconsiderarea relaţiei amintite dintr-o perspectivă mai echitabilă. Mai concret, bazându-ne pe această premisă, propunem reevaluarea criteriilor invocate în momentul abordărilor comparative jurnalism – literatură. De altfel, inconsistenţa conceptuală a etichetei de „reportaj literar” e dovedită şi de faptul că simultan cu aceasta au circulat şi multe alte sintagme desemnând aceeaşi practică. Iată câteva dintre cele mai populare: *literature of facts* (sau literatura faptelor), *faction* (neologism englezesc rezultat din amalgamarea a două cuvinte, *fact* – fapte şi *fiction* – ficţiune), *factography* (factografie), *postfiction* (postficţiune), *New Journalism* (jurnalism nou), *Literary Journalism* (jurnalism literar) sau *Narrative Journalism* (jurnalism narativ).

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)

E, aşadar, necesară o actualizare a conceptelor în analiza celor două tipuri de text (din a căror comparare au rezultat noţiuni hibride – şi neconvingător definite –, cum e şi cea de „reportaj literar"), folosind ca punct de plecare nu raportarea la opera literară şi la literatură, ci studii *specifice* de jurnalism, precum cele diacronice ale lui Jean Charron, Jean de Bonville şi Brin Colette (2003, 2004, 2007), sau studii de presă comparată, precum cele realizate de Ángel Benito (1973, 1994). Apelul la acestea au relevat conturarea, de-a lungul timpului, a patru paradigme jurnalistice în care reportajul trebuie integrat şi analizat – şi separat de canonul literar şi estetic: paradigma jurnalismului ideologic (începuturile presei periodice), paradigma jurnalismului informativ (perioada interbelică), paradigma jurnalismului de interpretare (după al Doilea Război Mondial) şi paradigma jurnalismului de comunicare (ultimele două decenii, până în prezent).

Evaluarea reportajului din perspectiva textului literar s-a făcut pe fondul ciocnirii (datorată mai degrabă unor circumstanţe istorice, şi nu unor atribute ale discursului celor două arii disciplinare!) a două tipuri de paradigme – literare şi jurnalistice – care au dus în cele din urmă la recenzarea nefavorabilă a reportajului, analizat cu instrumentele şi după criteriile definitorii pentru o operă literară. Aşadar, din nevoia de a înlocui abordarea restrictivă impusă de stilistica literară cu una mai flexibilă, a unei „stilistici a comunicării" (Dumistrăcel 2006), considerăm că reportajul nu trebuie evaluat ca text literar sau ca text non-literar, din cel puţin două motive: (1) reportajul nu s-a născut în sânul literaturii şi (2) reportajul nu răspunde în faţa canoanelor acesteia. De altfel, dacă revenim chiar la definiţia pe care Tudor Vianu o dădea reportajului la jumătatea secolului XX, două aspecte evidenţiate de criticul literar se dovedesc esenţiale pentru demersul de faţă, întrucât se referă implicit şi la două trăsături de bază care separă limbajul jurnalistic de beletristică: dependenţa de context şi natura publică a comunicării, ambele semnalate în diverse studii critice şi cercetări din stilistica funcţională (Van Dijk 1990; şi Dumistrăcel 2006).

Cu alte cuvinte, textul jurnalistic, fie el şi reportaj, este condiţionat de contextul extralingvistic şi de publicul-receptor (constrângeri pe care textul literar nu le cunoaşte), iar „în afară de un conţinut, emiţătorul îi propune receptorului şi o relaţie" (Dumistrăcel 2006: 35) de acordul sau refuzul său depinzând şi reuşita comunicării. Aşadar, ceea ce se instituie între emiţător şi receptor este ceea ce Eliseo Véron, în cadrul unei reflecţii asupra presei scrise, a numit „contract de lectură". Evaluând contractul de lectură în cadrul binomului literatură – jurnalism, fără pretenţia de a le fi epuizat, se evidenţiază mai multe aspecte diferenţiatoare: în privinţa pactului preliminar încheiat, reportajul are în vedere întotdeauna un pact de veridicitate, spre deosebire de textul literar, care optează adesea pentru pactul suspendării neîncrederii pentru ca emiţătorul şi receptorul să se angajeze într-o relaţie. De asemenea, fiind preponderent producţie de ziar, reportajul trebuie să se încadreze într-un ansamblu de reguli şi practici redacţionale, adesea cuprinse într-un manual de stil. Deşi, într-adevăr, beneficiază de numeroase concesii în această privinţă, reportajul cunoaşte limitări de spaţiu (tipografic), în comparaţie cu „obezitatea" textului literar, adesea în vecinătatea prolixităţii, căreia textul jurnalistic îi opune concizia obligatorie. Alături de acest aspect, suportul pe care ambele tipuri de text se regăsesc impun apelul la un ansamblu paratextual diferit, mult mai bogat în reportaj decât în operele literare. În privinţa publicului receptor, cel ce scrie

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)

literatură se bucură de o libertate absolută şi chiar îşi poate permite luxul să scrie pentru sine. În schimb, jurnalistul îşi scrie textele pentru un public bine determinat după nişte criterii psiho- şi sociodemografice, folosite în industria media pentru conturarea unui profil cât mai fidel al audienţei. În sfârşit, un alt element diferenţiator din contractul de lectură se referă la co-prezenţa spaţială şi temporală, explicată prin faptul că, în reportaj, reporterul şi cititorul său trăiesc în circumstanţe similare de timp şi spaţiu, adică ei co-împărtăşesc anumite realităţi sociale, culturale, economice, politice etc., care, de altfel, reprezintă şi baza înţelegerii adecvate a mesajelor. Această precondiţie nu este obligatorie în literatură.

Analogiile reportajului cu literatura au prilejuit generalizarea unor binoame şi, pe fondul direcţiilor diferite urmate de cele două domenii, raporturile cel mai des invocate sunt cele de realitate – ficţiune şi limbaj denotativ. Ambele pot fi explicate şi reevaluate pornind chiar de la cele şase funcţii ale limbajului ale lui Roman Jakobson şi de la contractul de lectură detaliat anterior. În privinţa raportului realitate – ficţiune, acesta a fost contestat de lingvistul spaniol Albert Chillón, considerând că s-a ajuns la această falsă dihotomie din cauza generalizării unei confuzii între planul epistemologic – ficţiunea şi planul ontologic – realitatea (Chillón 1998: 83-84). Prin urmare, el propune o reconfigurare a tuturor genurilor nu în funcţie de raportul ficţiune – nonficţiune, ci în funcţie de două axe fundamentale: una verticală, care să meargă de la gradul cel mai înalt de referenţialitate până la gradul cel mai înalt de fantezie, de fabulare (adică o axă care are în vedere statutul gnoseologic al enunţurilor); şi una transversală, care să ordoneze enunţurile după natura lor formală şi expresivă (adică o axă care are în vedere statutul estetic al enunţurilor). Din perspectiva funcţiilor limbajului, noua distribuţie sugerată de Chillón ar propune, de fapt, raportarea la doi factori din modelul lui Jakobson: context (dispunere în funcţie de referenţialitate) şi mesaj (dispunere în funcţie de statutul estetic). Tot prin raportare la aceşti doi factori poate fi explicată şi abordarea contrastivă a funcţiilor referenţială şi poetică, cu precizarea că funcţia referenţială i-ar reveni jurnalismului, iar cea poetică literaturii. „Distribuţia" este însă eronată, pentru că, în fiecare dintre cazuri, aşa cum am sugerat, poziţionarea utilizatorului limbii se confruntă cu factori diferiţi: context, respectiv mesaj, de unde rezultă şi ideea că esteticul şi referenţialul nu sunt categorii opozabile, chiar dacă reportajul trebuie să respire informaţie, noutate la fiecare pas, la fiecare frază, ceea ce, în privinţa textelor literaturii, nu e o cerinţă obligatorie.

Rămânând în zona funcţiilor limbajului, o altă diferenţă între textul jurnalistic şi cel literar rezidă în diversitatea strategiilor fatice din discursul jurnalistic, care demonstrează că această funcţie este una relevantă pentru limbajul în discuţie (Dumistrăcel 2006). Aşa cum am arătat şi în argumentarea privind contractul de lectură, reportajul foloseşte un aparat paratextual (titlu, subtitlu, supratitlu, intertitluri, şapou, fotografii, legende, alături de alte elemente paratextuale de *graphic design*) mult mai bogat decât textul literar, iar rolul acestei „încărcături" paratextuale este preponderent unul fatic, de atragere şi menţinere a atenţiei cititorului.

Cu această observaţie ne îndreptăm spre propunerea, susţinută de o perspectivă pragmatică asupra limbajului jurnalistic, a acceptării şi analizării reportajului ca tip de discurs multimodal, în opoziţie cu textul literar, un tip de discurs monomodal. Distincţia e dată chiar de definiţia multimodalităţii: un discurs este multimodal dacă implică interacţiunea mai multor sisteme sau „moduri"

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)

semiotice, adică dacă, pe lângă text, pentru configurarea sensului global al mesajului se apelează şi la alte resurse de comunicare (Kress, Van Leeuwen 1996). Aşadar discursul multimodal presupune o organizare care depăşeşte nivelul textual, iar pagina de ziar e văzută ca un spaţiu semiotic – ansamblu semantic, sintactic şi pragmatic în care construirea sensului final al mesajului rezultă din combinarea modalităţilor de expresie vizuale şi verbale folosite şi se obţine ca urmare a unor interacţiuni şi acorduri tacite între producătorii şi consumatorii unui produs (de presă).

Interferenţele dintre literatură şi jurnalistică nu pot fi negate sau trecute cu vederea. Am explicat în articolul de faţă premisele „întâlnirii" dintre cele două domenii care, pentru evoluţia presei cel puţin, poate fi considerată una providenţială, în sensul că i-a permis dezvoltări ulterioare, influenţând discursul presei, de exemplu, la nivelul stilului şi compoziţiei; dar, chiar şi aşa, o etichetă precum cea de „reportaj literar" ar putea fi justă numai dacă privim prin lentila unei singure discipline – aceea a literaturii. Însă faptul că în reportaj, ca de altfel în orice altă specie jurnalistică a informării (complementar, a interpretării), trebuie să existe întotdeauna o continuitate între reperele spaţio-temporale ale reporterului şi cele ale evenimentului (Facques, Sanders, 2004) desparte irevocabil reportajul de textul literar. Spre deosebire de literatură, în jurnalism, sincronizarea acestor coordonate este esenţială. Ca text inclus în producţia de presă, reportajul se supune şi el procesului de erodare imediată, la fel ca ştirea şi celelalte specii jurnalistice care nu se pot sustrage condamnării impuse de principiul actualităţii. Desigur, sunt reportaje care au reuşit să eludeze această zonă a „efemeridelor" şi au fost reeditate, în volume sau antologii, ca în cazul lui Filip Brunea-Fox, Geo Bogza şi, mai recent, Cornel Nistorescu. În cazul acestor reportaje putem vorbi de produse socio-semiotice care au intrat într-o dinamică a producerii de bunuri culturale. Reportajele apar într-un anumit context social, politic, economic, cultural (de exemplu, *Cinci zile printre leproşi*, apărut în perioada interbelică şi republicat în 1979 în volum) şi au o funcţie (dominant) informativă, însă în momentul unor eventuale reeditări, textele nu mai pot îndeplini scopurile pentru care au fost scrise iniţial, suferind o mutaţie semantică semnificativă, în cadrul unui proces de transducţie (lat. *transductio, -tionis*, având sensul de *transmitere, ducere*, adică de „a purta" ceva printr-un – *trans* – anumit mediu care acţionează asupra obiectului, provocându-i anumite transformări). Transducţia se referă la transformările de sens care se produc în timp într-o operă literară, transformări care implică fenomene de intertextualitate sau transtextualitate, analizabile mai ales din punctul de vedere al trecerii dintr-un gen în altul.

Cu alte cuvinte, reportajele capabile de astfel de transformări trec, de fapt, din zona comunicării jurnalistice în cea a comunicării literare, prin anularea clauzei de co-prezenţă a emiţătorului şi receptorului de text din contractul de lectură, deci prin dispariţia simultaneităţii dialogice emiţător-receptor. Din această perspectivă, astfel de reportaje sunt receptate astăzi nu ca texte jurnalistice, ci ca texte având valoare literară. Dar, reiterând, acest fapt nu se datorează exclusiv procesului de transducţie, ci şi valorii (publicistice) pe care textul o are chiar de la apariţie, precum şi interferenţelor existente de-a lungul timpului între literatură şi publicistică, despre care vorbea însuşi reporterul Brunea-Fox:

> Reportajul încă mai continuă să aibă o identitate echivocă. Precum personajul lui Rostand, cu dublă funcţiune, după şorţul pe care şi-l punea ori şi-l scotea, ba bucătar, ba poet, reportajul e când de condiţie inferioară, şi în consecinţă ţinut la uşa

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)

templului literar, când bastard princiar şi cooptat cu jenate onoruri în strană, lângă marii sacerdoţi ai versului şi poeziei. Nu-i lipsită de burlesc dilema pe care reportajul o suscită când e vorba să i se definească genul, încurcătură tot atât de spinoasă ca aceea produsă teologilor de sexul îngerilor (Brunea-Fox 1979: 24-25).

Concluzii

Analizarea relaţiilor dintre jurnalism şi literatură pleacă de la o serie de opoziţii conceptuale care au dus în timp la încadrări eronate şi la generarea unor mituri, precum, pe de o parte, asocierea exclusivă a textului literar cu funcţia poetică, conotaţia, ficţiunea, subiectivitatea şi individualitatea stilistică şi, pe de altă parte, asocierea exclusivă a textului jurnalistic cu funcţia referenţială, denotaţia, realitatea, obiectivitatea, uniformitatea stilistică. În cazul reportajului, seria de mituri menţionate nu face altceva decât să subordoneze acest tip de text jurnalistic textului literar, uneori chiar şi prin etichete de natură peiorativă, precum „literatură făcută în grabă". În plus, vecinătatea cu literatura a dus la analizarea reportajului din perspectiva canonului literar-estetic, dar discursul jurnalistic e definit de practici şi atribute care trebuie căutate în interiorul paradigmelor jurnalistice, nu al celor literare. De asemenea, prin această „contaminare", reportajul a fost adesea analizat din perspectiva impusă de stilistica literară, restrictivă din punctul nostru de vedere, dată fiind, aşa cum am sugerat, multimodalitatea textului jurnalistic. În ultimă instanţă, putem considera pertinentă abordarea reportajului din perspectiva stilisticii literare numai până în momentul dezvoltării reportajului ca tip de discurs multimodal.

Cum, dintr-o optică jurnalistică, sintagma „reportaj literar" pare nedreaptă, jurnalistul Cristian Tudor Popescu propune un termen care să repare prejudiciul de imagine adus reportajului – *poeziar*, definit ca „modalitate de a face literatură cu mijloace atribuite îndeobşte gazetăriei" (Popescu 2009).

Bibliografie

Benito 1994: Ángel Benito, *Prólogo a la comunicación*, Madrid, Editorial Complutense.

Brunea-Fox 1979: F. Brunea-Fox, *Reportajele mele. 1927-1938*, Bucureşti, Editura Eminescu.

Caragea 2000: Cecilia Caragea, *Dialog cu Cornel Nistorescu*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Ciobotea 2006: Radu Ciobotea, *Reportajul românesc interbelic: senzaţionalism, aventură şi extremism politic*, Iaşi, Editura Polirom.

Creţu 2013: Bogdan Creţu, *Cornel Nistorescu salvează reportajul*, în „Observator cultural", nr. 700, noiembrie. Disponibil online la http://www.observatorcultural.ro/Cornel-Nistorescu-salveaza-reportajul*articleID_29463-articles_details.html [accesat: 14 iunie 2014].

Charron 2007: Jean Charron, *Les mutations paradigmatiques du journalisme (notes pour une communication au Celsa*, disponibil online la http://florlecam.com/slj/wp-content/uploads/2007/06/expose-sur-les-mutations-paradigmatiques.pdf [accesat: 20 iunie 2014].

Chillón 1998: Albert Chillón, *El „giro" lingüístico y su incidencia en el estudio de la comunicación periodística*, în „Anàlisi", nr. 22, 63-98.

De Bonville *et. al* 2004: Jean de Bonville, Collette Brin şi Jean Charron, *Nature et transformation du journalisme. Théories et recherches empiriques*, Québec, Les Presses de l'Université Laval.

Dimisanu 1976: G. Dimisianu, *Drumul operei lui Geo Bogza*, în „Viaţa Românească", anul XVIII, nr. 7, iulie 1965, 45-55; republicat în *Geo Bogza*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1976, 187-192.

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)

Dumistrăcel 2006: Stelian Dumistrăcel, *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcţionale*, Iaşi, Editura Institutul European.
Facques, Sanders 2004: Bénédicte Facques, Carol Sanders, *Textes journalistiques et analyse contrastive du genre en didactique*, în „Langages", nr. 153, 86-97.
Kress, Van Leeuwen 1996: Gunther Kress, Theo van Leeuwen, *Reading Images: The Grammar of Visual Design*, London, Routledge.
Mallarmé 2003: Stéphane Mallarmé, *Œuvres complètes*, vol. II, Paris, Gallimard.
Manolescu 2002: Nicolae Manolescu, *Ce este literatura?*, în „România literară", nr. 45. Disponibil online la http://www.romlit.ro/ce_este_literatura [accesat: 18 iunie 2014].
Mollier 2000: Jean-Yves Mollier, *Littérature et presse du trottoir à la Belle Époque*, în „Études françaises", 36, 3, 81-94.
Popescu 2009: Cristian Tudor Popescu, *Cristian Tudor Popescu în interviu cu Nicoleta Zaharia şi Eliza Zdru*, în „Adevărul literar şi artistic", anul XVII, nr. 1002, 2 decembrie, 9.
Turconi 1996: Diana Turconi, *Eu sunt ţinta. Geo Bogza în dialog cu Diana Turconi*, Bucureşti, Editura Du Style.
Van Dijk 1990: Teun A. van Dijk, *La noticia como discurso. Comprensión, estructura y producción de la información*, traducere în limba spaniolă de Guillermo Gal, Barcelona, Paidós Comunicación.
Vianu 1976: Tudor Vianu, *Observaţii asupra limbii şi stilului lui Geo Bogza*, în „Limba română", anul III, nr. 2, martie-aprilie 1954, 18-27; republicat în *Geo Bogza*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1976, 168-180.
Wilde 2007: Oscar Wilde, *Intentions*, London, BiblioBazaar.

Demystifying the Literary Reportage. A Pragmatic Approach to the Literature – Journalism Binomial

This paper aims to suggest a new approach to an old debate regarding the status of print media reportage and its affiliation, on the one hand to journalistic genres, and to literary genres on the other. While in the field of literature, this type of text has been canonically assigned to a category of "peripheral literature", in journalism it is considered one of the discourses that can prove the value of a journalist. Our proposal to re-evaluate the status of the print media reportage is based on the need to "update" some of the concepts regarding the literature – journalism binomial. Researchers in both fields cannot appeal anymore to the now obsolete distinction between fiction and reality, or to the evaluation of reportage through the lens and canons of literature. In the last decades, journalistic language, as a form of public communication, has accumulated sufficient traits to claim a reconsideration of the above mentioned relation and a "fairer" comparison. Thus, an analysis of the print media reportage should be completed with more flexible views from functional stylistics and pragmatics, highlighting the triadic relation sender – message – receiver, a crucial one in journalistic discourses.

BDD-A8097 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:39 UTC)